

prof.dr hab. Jerzy Kaszuba
Akademia Muzyczna
im. Feliksa Nowowiejskiego
w Bydgoszczy

Bydgoszcz, dnia 26.05.2022 r.

Recenzja dotycząca pracy doktorskiej mgra Mateusza Stankiewicza
Sonaty na akordeon solo Kalevi'ego Aho jako przykład kompleksowego
wykorzystania możliwości wykonawczych współczesnego akordeonu.

Zleceniodawca recenzji

Uniwersytet Muzyczny Fryderyka Chopina w oparciu o ustawę z dnia 14 marca 2003 roku o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki (t.j. Dz. U. z 2017 roku poz. 1789.), Rozporządzenia Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 19 stycznia 2018 roku (Dz. U. z 2018 roku poz. 261) w sprawie szczegółowego trybu przeprowadzania czynności w przewodach doktorskich, postępowaniu habilitacyjnym oraz w postępowaniu o nadanie tytułu profesora oraz artykuł 179 ust 1 i 3 ustawy z dnia 3 lipca 2018 roku. Przepisy wprowadzające ustawę – Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (Dz. U. z 30 sierpnia 2018 roku poz. 1669).

Dotyczy

Pisma Przewodniczącego Rady Dyscypliny Artystycznej Uniwersytetu Muzycznego Fryderyka Chopina prof. dr hab. Pawła Łukaszewskiego z dnia 4.04.2022 r. w sprawie powierzenia mi funkcji recenzenta w przewodzie doktorskim pana Mateusza Stankiewicza w dyscyplinie artystycznej – instrumentalistyka.

Ocena pracy doktorskiej

Przedstawiona praca doktorska p.t. Sonaty na akordeon solo Kalevi'ego Aho jako przykład kompleksowego wykorzystania możliwości wykonawczych współczesnego akordeonu, składa się z dzieła artystycznego nagranych na płycie CD i jego opisu.

Płyta CD zawiera następujący materiał

Kalevi Aho

Sonata nr 1

1. Preludium i passacaglia

2. Preludium i fuga

Sonata nr 2 „Black Birds”

3. Birds of Light

4. Birds of the Night

5. Strange Birds

6. Birds of Desolation

7. Black Birds

Sonaty K. Aho nagrane na płycie, skomponowane ponad 30 lat temu, do dziś są uznawane za jedne z najtrudniejszych pozycji w solowym repertuarze akordeonowym. Rozbudowana faktura polifoniczna, wielowarstwowość, maksymalizacja kontrastów, stopień skomplikowania materii kompozytorskiej czy ponadstandardowe wymagania techniczne, a także obszerność obu sonat stanowią dla potencjalnych wykonawców wielkie wyzwanie techniczne i interpretacyjne.

Zadanie to podjął Doktorant z całą świadomością, co wynika z analizy zapisów zawartych w opisie dzieła.

Nagrania odsłuchałem wielokrotnie, by ukształtować rzetelnie swój pogląd na prezentowane interpretacje Doktoranta. Przy każdym kolejnym odsłuchu odnajdywałem nowe szczegóły świadczące o wnikliwym podejściu Kandydata do procesu wykonania obu dzieł.

W obu sonatach uznaję przedstawione propozycje interpretacyjne za trafne, czytelne, skutecznie przekazane słuchaczowi oraz bardzo rzetelne w kategorii podejścia do tekstu. Wybrane aspekty poszczególnych zabiegów wykonawczych, na tle satysfakcjonującej brzmieniowo i emocjonalnie całości wykonania, wydają mi się godne szczególnego zauważenia.

W Sonacie nr 1 duże wrażenie wywarła na mnie pełna fantazji swoboda w oddaniu charakteru preludów obu części przywodząca na myśl improwizacyjne preludia barokowe brzmiące wyraźnie kontrastowo w stosunku do uporządkowanego w większości materiału passacagli czy fugi. W tej ostatniej szczególnie przekonująco brzmi temat trzeci, wykonawczo bardzo trudny, ale przez zastosowanie niezwykle precyzyjnej artykulacji, czytelny i absorbujący uwagę. Szkoda, że w przebiegu passacagli końcowe wariacje nie pozwalają na tak sugestywne, jak na początku ukazywanie zmieniającego się tematu /ostinato/, ale w sytuacji zagęszczenia materiału i redukcji długości dźwięków ostinato było to nieuniknione. Zresztą, w jednej z końcowych wariacji kompozytor rezygnuje z ostinato na korzyść mocno, energicznie brzmiących struktur akordowych, potęgując napięcie aż do wirtuozowskiej części kadencyjnej. Tak zakomponowany przebieg emocjonalny Doktorant realizuje z perfekcyjnym skutkiem.

Sonata nr 2 wymaga od wykonawcy ogromnej palety brzmień, począwszy od niemal „wyimaginowanych”, pobudzających wyobraźnię dźwięków cz. I po maksymalną komplikację strukturalną w części III. Doktorant dysponuje niezwykle zróżnicowanymi umiejętnościami w zakresie osiągania określonych brzmień oraz ponadprzeciętną techniką instrumentalną, by móc je ze swobodą stosować.

Na szczególne podkreślenie zasługuje interpretacja części IV, w której nagromadzenie przedęć na tle innych współbrząających dźwięków jest zadaniem bardzo skomplikowanym instrumentalnie. Niemniej charakter emocjonalny osiągnięty przez Doktoranta w tej części godzien jest osobnego zauważenia.

Wielowarstwowość, komplikacja faktury polifonicznej, maksymalne kontrasty struktur i brzmień, bariery techniczne – to cechy obu sonat, z którymi Doktorant poradził sobie w sposób przekonujący i frapujący emocjonalnie, tworząc bardzo atrakcyjną wizję artystyczną.

Dołączony do nagrania CD opis części artystycznej w pełni koresponduje z płytą. Zawiera niezbędne informacje dotyczące rozwoju wykonawstwa akordeonowego i literatury instrumentu. W rozdziale II omawia sylwetkę Kalevi'ego Aho, co ma istotne znaczenie dla potencjalnych wykonawców, gdyż twórca ten skomponował zaledwie 7 utworów na akordeon. Z tych samych przyczyn cenny jest rozdział III charakteryzujący obie sonaty akordeonowe, zawierający także wypowiedzi samego kompozytora na ten temat. Zaproponowany zakres wiedzy historycznej będzie z pewnością atrakcyjny dla akordeonistów, w kontekście ich poszukiwań repertuarowych.

Informacje rozdziału IV /zagadnienia techniczno - wykonawcze/ to szczegółowe analizy oparte przede wszystkim na własnych doświadczeniach wykonawczych Doktoranta. Zasluguja one na lekturę szczegółową, gdyż umiejętności Doktoranta, wykorzystywane w procesie interpretacji przynoszą w efekcie bardzo atrakcyjny skutek artystyczny. Kandydat omawia konkretne problemy wykonawcze, proponuje rozwiązania i wyjaśnia celowość ich zastosowania. Stanowi to cenne połączenie wiedzy teoretycznej z praktyką wykonawczą i może stać się materiałem dla innych interpretatorów.

Osobnym zagadnieniem jest opis błędów wydawniczych w nutach w stosunku do zapisu pierwotnego. Stosunkowo duża ilość tychże błędów wypacza ideę kompozycji, stąd próba uporządkowania wydanego materiału jest niezwykle ważna. Lektura tego rozdziału w kontekście znajomości i rzetelności zapisu dzieł jest wartością samą w sobie i czyni z tekstu tego rozdziału lekturę obowiązkową dla wszystkich interpretatorów sonat Kalevi'ego Aho.

Przy obszernym opisie dzieła wkrađło się kilka drobnych nieścistości dotyczących pisowni nazwisk /Ellegaard, Rantaanen/ czy niefortunnych sformułowań. Nie mają one jednak znaczenia dla wysokiej oceny merytorycznej wartości pracy.

Konkluzja

Stwierdzam, że praca doktorska Pana Mateusza Stankiewicza kompleksowo rozpatruje zagadnienia przedstawione w nagraniu na płycie CD oraz opisie i spełnia wymagania art. 13 ust. 1 ustawy a dnia 14.03.2003 roku.

